

of A. Nur'la
in Tartu
8. of 20. 1/ Kottus

E.V.
TARTU ÜLISKOOLI
KOOSTEABUSEKOND
28 Sept 40
216
TARTU

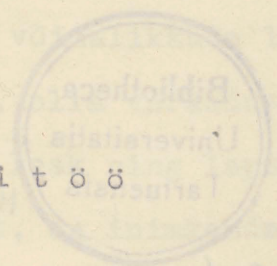
A u g u s t P ä h k a l

Stud.jur.matr.nr.10719

Arvestan
7.X.1940.a.
M. Viir.

ELUKINDLUSTUSE LEPINGU JURIIDILINE ANALÜÜS

D i p l o m i t ö ö

A.A.
7663.

Tartus, sept.1940a.

Laaditud 20. 2/1840. juu.

S I S S E J U H A T U S.

1. Kindlustuse majanduslik tähtsus.

Inimkond on aastasadade kestel tegele-
nud küsimusega, kuidas kaitsta ennast ja
oma perekonda võimalikkude loodusõnnetuste
vastu. Kartus, olla varanduseta vanul päe-
vil või jätta lesk ning lapsed ilma igasugu-
sest toetusest, on inimkonda virgutanud ot-
sima vahendeid ning abinõusid oma tuleviku
kindlustamiseks.

Otstarbekohasemaks ning tagajärjekamaks
võitluseks olemasolu eest on inimesed liitu-
nud ühiskonnaks, milles kitsama ringi moo-
dustab perekond. Iga inimene on paljude si-
demetega seotud oma perekonnaga ning teis-

te temast äraolenejatega. Kõik need sidemed tähendavad kohustusi, mis oma lõppvormis on majanduslikku laadi. Kanda kohustusi - tähendab evida materjaalseid võimalusi enda ja oma perekonna tuleviku eest hoolitsemiseks. Mitte igalühel pole võimalik sel määral säästa summasid, et elu vanaduspäeviks muuta muretuks. Ka ei teostu kavatsus tarbekapitali kogumiseks ning laste koolitamiseks ja perekonna eest hoolitsemiseks sageli sel põhjusel, et haiguse või õnnetusjuhtumi tagajärjel perekonnapea enneaegselt sureb.

Inimene, kes hoolitseb aga oma perekonna eest, on huvitatud oma eluülesande täielikust sooritamisest selgi juhul, kui ta peaks enneaegselt surema. Kindlustuskaitse teostab seega suurt sotsiaalset ülesannet, mis segunedes isikliku huviga, põhjustabki elukindlustuse.

Elukindlustus pole küll kõikeparandavaks arstimiks häda, viletsuse ning vaesuse vastu,

kuid ta ligineb sellele arstimile rohkem kui ükski teine vahend. Ta on organiseeritud kokkuhoiu viis laiadele massidele kõige vastuvõetavamas vormis¹.

Ka N.S.V. Liidus, kus sotsiaalkindlustus on laiendatud kogu elanikkonnale, leiab kasutamist vabatahtlik elukindlustus iga aastaga ikka suuremal ja suuremal määral.

¹ Klis, Alfons, Erfolg als Versicherungsvertreter, Praha 1934, lk. 14

Elukindlustuse majanduslik osatähtsus Eestis.

Vaatamata sellele, et meil elukindlustus on alles noor ja kindlustuskaitset kasutab vaid väikene osa rahvast, on ometigi viimase 15 aasta jooksul sellest enam kui 1.000 perekonda osa saanud, kusjuures selle aja vältel väljamakstud kindlustussummade kogusumma ületab 1,75 milj. krooni².

Võrdluseks teiste kultuurmaadega on see arv enam kui tagasihoidlik. Juba see, et näiteks Hollandis iga 100 elaniku kohta tuleb 127 ja Inglismaal 175 elukindlustuse poliisi ja Eestis ümarguselt 4, on tõenduseks, et kindlustuskaitse selgitustöö meil

² Pähkal, A. ja Saaret, K. Elukindlustus,
Tallinn 1938, lk. 24

veel suurt organiseerimistööd nõuab³.

Seoses rahva kultuuri ning majandusliku kandejõu tõusuga levineb ka kindlustuskaitse. Võrreldes N. Eesti üksikuid maakondi ja neis väljamakstud elukindlustuse summasid, selgub et näiteks elanikkude arvult ligilähedalt võrdsetes Petseri ja Järva maakondades on elukindlustuse poliiside vahetegur 9 : 72 vastu, kusjuures Petserimaakonna väljamakstud kindlustussumma on 10.000.- Järvamaal 95.307 kr⁴.

Ühenduses väikese kindlustatute protsendiga ei või mainimata jätta kindlustusala puudumist. Enamikus Euroopa kultuurriikides on elukindlustuslepingu seadused pandud kehtima, kuid Eestis pole saadud selles osas kaugemale eelnõust.

³ Op. cit., lk. 18

⁴ Op. cit., lk. 25

Et Eestis on sõlmitud üle 40 000⁵ elukindlustuse lepingut, millest suurem enamus sõlmitud töötava rahva hulgas, kes oma vähesest säästusummadest on tahtnud endale soetada kapitali vanaduspäeviks, siis pole huvituseta analüüsida neid lepingu tingimusi, millele rajaneb nende elukindlustusleping.

⁵ Assurance compass, Zürich 1936, lk.510

§ 1. Õiguse allikad.

Kindlustuse ala õigusallikad võime jagada kahte liiki:

- 1) Kindlustusala korraldavad seadused.
- 2) Kindlustusasutiste omavahelised kokkulepped-konventsioonid.

Kindlustusala korraldavateks seadusteks on BES⁶ ja Kindlustusasutiste seadus.

Kuigi BES'i neli kindlustusala kohta käivat §§-i otseselt ei käsita elukindlustust on neil üldnormidena kindlustusalal suunav tähtsus.

Kindlustusasutiste seadus⁷ reguleerib aga juba erinormina kindlustusasutiste tegevust, juhtimist ja järelvalvet. Kindlustusasutiste seadus nõuab kõikide kindlus-

⁶ BES. §§ 4359-4362

⁷ Kindlustusasutiste seadus, RT 1936, 36, 373

tusseltside kindlustuse üldtingimuste kinnitamist majandusministri poolt. Üldtingimused aga annavad juhiseid kindlustusvõtja ja seltsi vaheliste küsimuste lahendamiseks, mispärast vaatamata kindlustuslepingu seaduse puudumisele ka kindlustusvõtjate huvid kaitsmist leiavad⁸.

Kindlustusasutiste seaduse ülimalt sihiks ongi kindlustusvõtjate huvide kaitsmine ja seda kaitset teostab seadus sellega, et ühelegi kindlustusseltsile tegutsemise luba ei anna enne, kui majandusministeerium pole kinnitanud:

- 1) Kindlustusasutise põhikirja,
- 2) kindlustuse üldtingimusi ja
- 3) tegevuskava.

Sellisel registreeritud ning loa saanud kindlustusasutis võib tegutseda ainult kindlustuse alal⁹.

⁸ lex cit., §2

⁹ lex cit., §41

Kindlustusseltside põhikiri peab sisaldama peale eeskirjade tegevuse piirkonna ulatuse kohta veel kindlustusoperatsioonide täpse loendi, seega raami seltside tegevusele ja juhtimisele.

Tähtsamaks kindlustuseasutise tegevuse normivaks allikaks on tegevuskava. Tegevuskavast peab nähtuma kas selts on võimeline korralikult täitma endale kindlustuslepinguga võetavaid kohustusi¹⁰.

Et elukindlustuse lepingud on pikaajalised, siis on arusaadav, et eriti üksikajalised ja täpsed on tegevuskava nõuded elukindlustuse suhtes. Nii peab kinnitamiseks esitatav tegevuskava sisaldama kõikide elukindlustuse liikide kasutatavaid arvutusalusid¹¹.

Seega tuleb esitada preemiate ja preemia-tagavarade arvutamise aluseks olev suremis-

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ib.

tabel, kapitali protsendi määr ning hanke, inkasso- ja asjaajamise kulude määrad. Sama §¹² nõuab lisaks eelmistele veel tariifpreemiate, tabelite ning matemaatiliste valemite esitamist tegevuskavas, millest peab nähtuma, kuidas kindlustussõlmimiseks kasutatavad preemiamäärad on tuletatud¹³.

Tegevuskavas peavad leiduma valemid ka preemiatetagavara ja samuti kõigi üldtingimustes ettetulevate kindlustustehniliste arvutuste kohta. Edasi peab tegevuskava sisaldama andmeid anormaalsete riskide käsitlemiseks, ning kindlustusvõtjaile kuuluva ülejäägi (kasu) jagamise korda. Majandusministeeriumis, krediit- ja kindlustusasutiste inspektuuri eriteadlaste kohuseks on kaaluda, kas teatava seltsi tege-

¹² Ib.

¹³ lex cit., §54

vuskava vastab õigluse nõudeile ja kas küllaldasel määral on silmaspeetud kindlustusvõtjate huvisi¹⁴.

Kindlustusasutiste kasutada oleva kapitalide paigutamise suhtes määrab kindlustusasutiste seadus kindlaks piirid, lugedes ülesse väärtused, kuhu kindlustusfondi summad paigutada lubatakse.

Erilise registri kaudu kontrollib majandusministeerium eraldi elukindlustuse preemiate tagavara paigutamist. Igal aastal tuleb seltsidel esitada aruanne möödunud aasta tegevuse kohta, mille põhjal majandusministeerium alaliselt seltside tegevust võib jälgida¹⁵.

Seadus nõuab kindlustusasutiste revideerimist vähemalt kord iga kahe aasta kohta. Avastatakse revideerimisel seaduserik-kumisi, on majandusministeeriumil õigus

¹⁴ Ibid.

¹⁵ lex cit., §63

seltsi juhatust või asjaajajat ametist tagandada. Sama vabastamise kord kehtib ka teiste ametnikkude kohta. Kindlat korda nõuab seadus ka esindajailt, keelates neile eri §-is loobuda oma töötasust¹⁶, et takistada kindlustuse alal ebaloomulikuks kujunenud võistlust ja üksteiselt kindlustuste ülevõtmist.

Seadus sisaldab juhiseid ka kindlustusasutiste lõpetamise kohta¹⁷, kusjuures elukindlustuse alal seltsid saavad likvideerida alles siis, kui selts on saanud oma elukindlustuse portfelli mõnele teisele seltsile üle anda.

Kindlustusasutis võib aga saada ka sundlikvideerimise osaliseks, nagu suurte puudujääkide korral, mille tagajärjeks on juba teatava osa aktsia- või osakapi-

¹⁶ lex cit., §45

¹⁷ lex cit., §73

tali kaotamine¹⁸.

Nii vabatahtliku kui sundusliku likvideerimise korral võetakse erilise kaitse alla kindlustusvõtjad, et nende huvid ei saaks kahjustatud.

¹⁸ lex cit., §82

§ 2. Elukindlustuse lepingu mõiste.

Elukindlustuse lepingu kohta pole meil ühtegi kehtivat seadust, mispärast kõik senisõlmitud kokkulepped elukindlustuse alal on teostunud seltside vahel eraviisiliselt kehtima pandud surmajuhukindlustuse üldtingimuste alusel.

Need 59 paragrahvist koosnevad üldtingimused on äratoodud ka igas elukindlustuse lepingus, kus ka lepingu mõiste kohta määratelu leiame.

Surmajuhukindlustuse üldtingimuste kohaselt on elukindlustuse leping selline leping, mille põhjal selts kohustub ühekordse või perioodiliste maksude, preemiate vastutasuna maksma kindlustustasu (kindlustussumma või perioodilise rendi) lepingus ettenähtud tingimustel¹⁹.

¹⁹ Kindlustusseltside Ühing. Surmajuhukindlustuse üldtingimused, Tallinn 1937 [Üldtingimused], §1.

Lepinguks ei saa ühelgi tingimusel lugeda sooviavaldust, kus küll väliselt kõik lepingu olulised osad esitatud, kuid lepingu jõudu ei evi. Kuigi sellele on alla kirjutanud kindlustusvõtja ja seltsi esindaja, on see küll aluseks elukindlustuse lepingu sõlmimiseks, mille põhjal selts tõelise lepingu-poliisi välja kirjutab, kuid mitte lepinguks, ega ka mingiks eellepinguks.

Elukindlustuse sooviavaldust ei saa võtta lepinguna juba sellepärast, et kindlustatu tervislise kvalifikatsiooni kohta andmed puuduvad. Tervislise seisukorra kohta ülevaatuse akti koostab aga seltsi usaldusarst ja see akt k o o s sooviavaldusega peale kindlustusasutise juhatuse jaatavat otsust, kindlustust vastu võtta, kujutab endast lepingut, mis aga veel väljendusvormi pole leidnud poliisis, kuid juba omab

kehtejõu.

Pole oluline, et kindlustusvõtja oleks vastu võtnud poliisi, mille väljakirjutamine viibib mõnikord nädalaid. Tähtis on vaid juhatuse otsus kindlustuse vastuvõtu kohta ja eeltingimused, et vajalik preemiamaks koos lisamaksudega oleks tasutud²⁰.

Et Kindlustusasutiste seaduses "agendi" asemel on tarvitatud "esindaja" nimetust, ning ka kindlustusasutised omavahel ning kirjanduses esindaja nimi rohkem kasutamist on leidnud, on ka käesolevas töös esindaja nime juurde jäädud.

²⁰ lex cit., §14.

§ 3. Pooled elukindlustuse lepingus.

Elukindlustuslepingu sõlmijateks on ühelt poolt kindlustusasutis ja teiselt poolt isik, kes seltsiga on astunud lepingulisse vahekorda ja keda meie surmajuhu kindlustuse üldtingimustes ja "Kindlustusasutiste seaduses" nimetatakse kindlustusvõtjaks. Kindlustuslepingu seaduse eelnõus on kavatsatud kindlustusvõtja asemel tarvitusele võtta kindlustusesaaja, mis tähendaks viimastel aastatel juba levinenud ja tuttavaks saanud terminite taas ümbermuutmist.

On täiesti loogiline, kui üht lepingu-poolt nimetatakse andjaks ja teist võtjaks, sest pääle vormilise üheväärsuse loeme neis terminites kahekülgsust ka kohustuste osas. Kontrahentide vahel see üheväärsus saab aga rikutud "andja" ja

"saaja" puhul, kus sõnaga "saaja" paratamatult assotsieerub kujutlus saajast, kui vähemtähtsast, "andjast" sõltuvaks seatud lepingu-poollest. Ka teistes keeltes on jäetud "kindlustusvõtja" kui selgema mõiste juurde, sest saksakeelne "Versicherungsnehmer", rootsikeelne - "försäkringstagere", soomekeelne "vakuutuksensaaja" ja norra ja taani "försikringstagere" on muutumatult olnud tarvitusel²¹.

Elukindlustuslepinguga määratakse niisii kindlaks poolte vahelised õiguslikud vahekorrad. Juriidiliselt seisukohalt on kindlustus leping, mille kontrahentideks on nn. kindlustusvõtja ja kindlustusandja²².

²¹ Saksa, Rootsi, Soome, Norra ja Taani elukindlustuse üldtingimused nende poliisidel. Vt. ka Kindlustusseltside ühingu elukindlustuse sektsiooni seisukoht kindlustuslepingu seaduse eelõu kava kohta. /Elukindl. sektsiooni seisukoht/

²² Wagenführ, Wirtschaftskunde des Versicherungswesens, Stuttgart 1938, lk. 13.

Kindlustusvõtja kohustub tasuma kindlustusandjale lepingus kindlaksmääratud ühekordse või perioodilise makse, nn. preemia.

Kindlustusandja kohustub sooritama kindlustusvõtjale teatava lepingus kindlaksmääratud juhuslikult tekkida võiva sündmuse, nn. kindlustusjuhtumi saabumisel või teatava ajamomendi möödumisel vastujõudluse nn. kindlustustasu²³.

Et elukindlustuse lepingud valdavas enamused sõlmitakse esindajate vahetaliitusel, siis lepingu pooltest kõneledes olgu märgitud ka esindaja osa selles.

Kehtivates seadustes kindlustusala esindaja mõistet pole määritletud, kuid kindlustusasutised omavahelistes kokkulepetes on agentuuri resp. esindajate defineerinud järgmiselt: "Agentuuri all mõistetakse iga seltsi välisametnikku ja iga füüsilist või juriidilist isikut, kelle peavõi

²³ Ibid.

kõrvaltegevuseks on seltsi ülesandel olla vahetalitajaks seltsile kindlustuse hankimisel või inkasso teostamisel²⁴.

Ta on kindlustusasutise tähtsam organ välisteenistuse alal²⁵, kes omale kindlustuste hankimisega pea- või kõrvaltulu teenib.

Esindaja kindlustuse alal pole mitte passiivne ülesannete täitja, vaid aktiivne kindlustusvõimaluste otsija ja pooltevahelise lepingu sõlmija. Ilma esindajaita poleks kujutletav elukindlustuse akvisitsioonitöö üldse, sest missugust nimetust meie agendile ka ei anna, jääb ta vahendajaks, tegelikuks kindlustuse sõlmijaks, kelle peaõigus seisab selles, et tasu saada. Tasu ei saa agent mitte palga, vaid provisjoni näol protsentuaalselt tõeliselt sõlmi-

²⁴ Kindlustusseltside ühine kokkulepe ebatervest võistlusest hoidumiseks, 1. sept. 1932, Kindlustusseltside kokkulepe, §1.

²⁵ Manes, A. Versicherungslexikon, Berlin 1930, lk. 55.

tud lepingute pealt. Tasusaamise õigus tekib alles, siis, kui toiming on lõplikult sõlmitud ja aruanne esitatud.

Esindaja kindlustuslepingut sõlmides toimib oma seltsi nimel ja arvel ning paneb kontrahendid otsesse ühendusse. Esindaja tunneb kindlustuse tingimusi ja teab igale tema tarbekohast kindlustusviisi soovitada.

Kindlustuslepingus esinevad pooled, kindlustusvõtja ja kindlustusasutis, loodavad esindajalt õiglast ning vastutusrikast sobitust, sest lepingu edaspidine jõud poolte vahel sõltub tähtsal määral just esindaja tegevusest.

Esindaja hangib ja võtab vastu kindlustuse sooviavaldusi ja annab need üle oma volitajale - kindlustusasutisele, kes siis lepingu tegelikult sõlmib. Poolte tahet peab esindaja edasi andma õieti, ta peab talitama bona fide²⁶.

²⁶ Piip, A., Kaubandusõigus ja -protsess, Tartu 1939, lk. 90.

Vastavate normide puudusel on kindlustuse alal töötavate esindajate tegevuse korraldamatus põhjustanud esindaja reputatsiooni mahakiskumist. Äärmiselt teravaksaetud võistlushoos suure arvu ülemaaliste kindlustusseltside vahel ei teostatud vähimatki selektsiooni esindajate valikus, mispärast oli väljakujunenud arvamine, et kindlustusalale siirdutakse tööle alles siis, kui kusagile mujale teenistuse saamiseks välja-vaateid ei ole. Nii salliti ja sallitakse veel praegugi esindajate seas kohtulikult karistatud isikuid, kes oma mineviku poolest ei vääri vähimatki respekti ning raskeks teevad töötamise ka korralikule ning ausa minevikuga esindajale.

Esindajate arvu piiramatus võimaldas kindlustusasutistel pidevalt ilma ühegi kontrollita uute esindajate juurehankimist, mispärast meil väiksemates linnades ja keskustes 2-3 mõeldava esindaja asemel oli teenistusse rakendatud 30-40 esindajat, kes

kõik maksku mis maksab tingimustel üksteisega võisteldes tegelesid kindlustuste hankimisel.

Loomulikult kannatasid sellises töötin-
gimuses mõlemad lepingu-pooled. Kindlustus-
võtjale lubati sageli rohkem, kui seda ette
nägid üldtingimused, või seletas algaja esin-
daja vastastikkuseid kohustusi ning õigusi
ebateadlikult võõriti, mis hiljem tõeolude
avastamisel kindlustusvõtja poolt lepingu
lõpetamise kaasa tõi.

Kuid ka esindaja lepingusõlmimise soo-
dustamiseks pidi sageli ohvriks tooma oma
provisjoni, kuigi kindlustusasutiste seadus
seda selgesõnaliselt keelas²⁷.

"Kindlustusseltside vaheline kokkulepe
ebatervest võistlusest hoidumiseks"²⁸ keelab
ka provisjonide tasumise esindaja enda ja
oma perekonnaliikmete elule sõlmitud kind-
lustustelt, enne kui on väljamüüdnud vähe-

²⁷ Kindlustusasutiste seadus, §45.

²⁸ Kindlustusseltside kokkulepe, §1.

malt üks tema poolt isiku elule sõlmitud kindlustuse poliis²⁹.

Esindajate provisjonide osas kohustuvad seltsid keelama loobuda täiest või osast oma tasust kindlustusvõtja kasuks³⁰.

Seesama keeld on korratud ka "Kindlustusasutiste seaduses"³¹, kus isikuid, kes kindlustusasutiste esindajaina tegutsedes on eksinud seaduste ja määruste vastu, kantakse krediit- ja kindlustusasutiste peainspektori juures peetavasse registrisse, kelledele majandusminister võib keelata kindlustusasutiste esindajatena tegutsemise³².

Kindlustusasutised on kohustatud varustama volitusega oma esindajaid, et kindlustusvõtja nõudmisel esindajal oleks volitus

²⁹ lex cit., §2.

³⁰ lex cit., §4.

³¹ Kindlustusasutiste seadus, §46.

³² lex cit., §25.

ette näidata. Volitusel peab olema märgitud esindaja volituse ulatus. Kindlustusseltsi esindaja poolt väljaantud raha vastuvõtmise kviitungid peavad sisaldama märkuse esindajale antud volituse kohta³³.

Kodanikkonnas valitseb põhjendatud usaldamatus, mis oma-korda pole jätnud mõju avaldamata elukindlustuse ala üldisele arengule.

Nüüd kõikide kindlustusseltside natsionaliseerimisega ja koondamisega võtab uue ilme ka kindlustustegevus kooskõlas NSVL kindlustusasutistega.

Isikut, kelle elule kindlustus on sõlmitud, nimetatakse kindlustatuks, kuna lepingulises vahekorras olijat kindlustusvõtjaks. Isik, kellele tuleb maksta kindlustustasu, nimetatakse soodustatuks. Kindlustuslepingu pooleks võib kindlustusvõt-

³³ lex cit., §44.

jana, kindlustatuna kui ka soodustatuna esineda üks ja seesama isik, kuid nad võivad olla ka erinevad. Viimasel juhul on kindlustuslepingu sõlmimisel vajalik kindlustatu kirjalik nõusolek.

Kindlustusandjaks pooleks saab meie seaduste järele olla ainult kindlustusselts. Kindlustustusasutis võib tegutseda ainult kindlustuse alal³⁴, millega on tahetud soodustada kindlustuse, kui iseseisva äriala erapooletust ja otstarbekohast funktsioneerimist.

³⁴ lex cit., §2.

§ 4. Lepingu sõlmimine.

Kellegi elule ei saa elukindlustuslepingut sõlmida muidu, kui ta peab selleks oma nõusoleku andma, seda muidugi siis, kui kindlustusvõtja ja kindlustatav on erinevad isikud. On aga kindlustatu kord oma nõusoleku andnud, puudub temal võimalus selle tagasi võtmiseks. Samuti pole soodustatul õigust enne kindlustustasu väljamaksmist põhjustavat juhtumit kaasa rääkida kindlustuslepingu suhtes.

"Surmajuhukindlustuse üldtingimuste"³⁵ kohaselt võivad kindlustatu kui ka soodustatu lepingu sõlmimisel endale kaasarääkimise õiguse sellega kindlustada, et vasta-va märkuse lepingusse võtavad.

³⁵ Üldtingimused, §7.

Kindlustusleping sõlmitakse kindlustusvõtja poolt esitatud kirjaliku sooviavalduse põhjal³⁶.

Elukindlustuslepingu pearaskuspunkt peitub lepingu poole poolt esitatavas soovivalduses. See soovivaldus ei saa olla ükskõik missuguses vormis ega ka täidetud kodusel teel koostatud küsimuslehele, vaid kirjutatud seltsi sellekohasele formularile.

Elukindlustuse soovivalduse formularil leiduvatest küsimustest evivad erilise tähtsuse kindlustatu, kindlustusvõtja ja soodustatu nimed, kindlustussumma suurus, kindlustuse algus, lõpptähtpäev, kindlustatu vanus ja tariif või moodus, missugune viis kindlustuseks valitud.

Kuigi tavaliselt elukindlustusleping sõlmitakse esindaja poolt ja kindlustusvõtja hiljem soovivaldusele alla kirjutab, presumeeritakse, et kindlustatu aval-

³⁶ lex cit., §9.

duse ise on täitnud ning kõikidele küsimustele õiged vastused andnud.

Praktiliselt ei teostu elukindlustuslepingu sõlmimine paljude esindajate juures lepingu sõlmimise nõuetele vastavalt. Täitmata sooviavaldusele võetakse kindlustatu kui ka kindlustusvõtja allkiri või täiendatakse oluliste lepingutingimuste sissekandmist sooviavaldusele tihti büroos, mille tõttu kindlustusvõtjal võimalik pole oma poolt antud sooviavalduse andmeid kontrollida.

Ka surmajuhukindlustuse üldtingimused saavad kindlustusvõtjale sageli tuttavaks alles siis, kui tema poolt sisseantud sooviavalduse põhjal väljakirjutatakse poliis.

Nimetamisväärne % elukindlustuslepinguid jäävad selletõttu jõustamata, - väljaostmata, et lepingu olulistes osades esindaja on talitanud suvaliselt ehk võib olla arvestades küll kindlustatu majandus-

liku seisukorra ja vanadusega, ei saavutanud ometigi kindlustusvõtjaga sõnaselget kokkulepet³⁷.

Sagedamini tekivad vaidlused elu-kindlustuse poliisi väljamüümisel kindlustuse kestuse ümber, kuna siin kõigi 3 asjaosalise - kindlustusvõtja, esindaja ja seltsi huvid pole ühtuvad.

Kindlustusvõtja, lepingu poolena, on huvitatud võimalikult soodsast lepingust ja seob sellepärast selle sõlmimise tähtajaga, mil ta kindlustussummat võib üleelamise korral ise kasutada³⁸.

Loomulikult ei tahu enamus kindlustussumma saamise järele kaua oodata, vaid leping soovitakse sõlmida minimaalsele ajale, mis tariifides ettenähtud, s.o. 10 aastale.

³⁷ The Metropolitan Underwriter. The Magazine of the Field Force, oktoober 1936.

³⁸ op. cit., lk. 16.

Esindaja, kui seltsi huvide kaitsja, ei saa kindlustuse kestuse määramise küsimuses tahaplaanile jätta ka isiklikke huve ja tema soovitab kindlustatutele lepingu kestvuseks võimalikult pikemat aega, et selle arvel suurendada kindlustussummat, mis ka esindajale vastavalt suurema töötasu võimaldab.

Esindaja, kes 25 a. algvanusega kodanikule segakindlustuse (tariif S) järgi kr. 1.000.- suuruses summas sõlmib elukindlustuse 10 aastaks, saab hanketasu tavaliselt 1,5-2,5% kindlustussummast, s.o. kr. 15.- kuni kr. 25.-

Kindlustuse kestuse pikendamisel 20 aastale on võimalik kindlustussummat 100% võrra suurendada nii, et kindlustusmaksud selle juures ei suurene. Esindaja tasu sellise lepingu pealt tõuseks samuti juba 30-50 kr.

Tunneb kindlustusvõtja huvi 3.000 kroonilisest kapitalist, koormates end seejuures sama suure (ca kr. 100) aastamaksuga, tõuseb esindaja hanketasu kolmekordseks võrreldes kr. 1. 000.- kindlustusega.

Kindlustusasutise huvid lepingu tähtsaja küsimuses sõltuvad ühelt poolt usaldusarsti andmetest kindlustatu tervislise seisukorra kohta, teiselt poolt aga kindlustatu vanadusest ning maksuvõimest. Selts peab valvet pidama selle üle, et tal tegemist oleks normaalriskiga, et kindlustus oleks jõukohasena ja püsiks jõus oma loomuliku lõpuni³⁹.

Ka juhtub, et kindlustusvõtja lepingu tingimuste osas kokkulepped esindajaga on unustanud või unustamist selleks simuleerib, et vahepeal vastumeelseks muutunud lepingu jõustamist vältida ning sissemakstud käsi-

³⁹ op. cit., lk. 24.

raha tagasi saada.

Elukindlustuslepingu sõlmimise juures ilmsiks tulnud puudused vihjavad sellele, et esindaja vähesed teadmised lepingu sõlmimise tehnikast ja makstav hanketasu esindajale kindlustussumma suuruselt pole normaalne ja elukindlustuse arengule mõjuvad pidurdavalt.

Surmajuhukindlustuse lepingu sõlmimisel on seltsil õigus nõuda kindlustatu tervislike seisukorra kindlaks-tegemiseks arstlist ülevaatust. Arstliku ülevaatuse akt ja kindlustusvõtja poolt esitatud kirjalik sooviavaldus moodustavadki aluse, millele kindlustusselts tugeneb lepingu-vahekorra astumisel, eeldades, et neis aktes avaldatud andmed eranditult vastavad tõele.

Tekib seltsil, kui lepingupoolel, kahtlus ükskõik missuguse küsimuse tõepärasuses, võib ta nõuda täiendavaid andmeid, uut

arstlikku läbivaatust ning võib ka kindlustusettepaneku tagasi lükata põhjusi avaldamata⁴⁰. Arstline ülevaatus lepingu sõlmimise eeltingimusena ei määra üksi kindlustuse vastuvõtu ja tagasilükkamise küsimuse tõlgitsemist, vaid ta otsustab konkreetriski hädaohu klassi⁴¹.

Seltside poolt väljatöötatud preemiamäärad kehtivad ainult nende kindlustatavate kohta, kelle arvatav keskmine eluiga on umbes sama pikk, nagu see kindlustatute massil, kelle kohta on koostatud suremusestatistika ja see suremustabel, mis on aluseks preemia suuruse määramisel⁴².

Kui kindlustuslepingu sõlmimine oleks

⁴⁰ Üldtingimused, §12.

⁴¹ Ehrenzweig, A. Versicherungsvertragsrecht, Wien, Leipzig 1935, II, lk. 767.

⁴² Pähkal ja Saaret, op. cit., lk. 64.

jäetud vabaks igale, kes selleks soovi avaldab, siis tuleksid lepinguid sõlmima nõrgad, haiged ja surijad ja seltsil tuleks kohustusi kanda vaid ühekülgselt, viies end majanduslikku raskusse ebaloomulikult sagedate väljamaksude tõttu.

Õigluse nimel peab selts valvama selle järele, et tervete kindlustatavate rühma ei satuks neid, kelle tavalisest kõrgem surevus võiks õigustamatult riivata tervete huve. Selle tõttu peab selts teostama riskide valikut, hankima andmeid varema ning praeguse tervislise seisundi, ameti, eluviiside, tema sugukonnas esinenud päritavate haiguste kohta. Nende andmete põhjal teeb lepingu teine pool oma hinnangu, kas kindlustatavat võib lugeda tervete ja elujõuliste inimeste rühma, keda võib kindlustada tavalise tariifpreemia alusel⁴³.

⁴³ ibid.

Elukindlustuslepingu sõlmimine võib toime tulla ka raskendatud tingimustel, misjuhul kindlustusvõtja lepingu poolena peab avaldama kirjalikku nõusolekut. Raskendatud tingimuste all tuleb mõista tavaliselt normaalpreemiast kõrgema preemia määramist või seltsi kohustuste piiramist surmajuhul pikemaks või lühemaks ajaks. Raskendatud tingimused võivad olla karmimad või ka kergemad, sõltuvalt sellest, missugusesse anormaalsete riskide klassi kindlustatav tuleb arvata. Kui aga saadud andmed ei luba kindlat otsust kindlustuse vastuvõetavuse või tagasilükkamise kohta, lükatakse kindlustuse üle otsustamine mõneks ajaks edasi, et hiljem uute täiendavate andmete saamisel võtta lõplik seisukoht.

Selts toimetab riskide hindamist andmete põhjal, mis saadud kindlustatavalt endalt, usaldusarstilt, kes kindlustatavat arstliselt üle vaatab ja esindajalt, kes

tegelikult poolte vahel lepingu sõlmib⁴⁴.

Riskide hindamise seisukohalt on sooviavalduses tähtsamaks küsimuseks, kas mõni selts tema elukindlustuse sooviavalduse on tagasi lükanud, seadnud raskendatud tingimused või vastuvõtmise küsimuse kohta lõpliku otsuse tegemise edasi lükanud.

Usaldusarstlikul läbivaatusel esitatakse kindlustatavale rida mitmesuguseid küsimusi tema varema ja praeguse tervisliku seisundi kohta, samuti ka tema lähemate perekonnaliikmete haiguste kohta.

Need teated, mida kindlustatav usaldusarsti juures annab ja mille tõepärasust ja täielikkust oma allkirjaga tõendab, moodustavad osa seltsile esitatavast elukindlustuse sooviavaldusest ning on nõnda kogu lepingu nurgakiviks⁴⁵. Ometigi ei evi arsti

⁴⁴ Ehrenzweig, op. cit., lk. 768.

⁴⁵ op. cit., lk. 769.

teated juriidilist tähtsust, kuna iga lepingu puhul jääb oluliseks ikkagi see, mida lepingusse märgivad lepinguosaliselised. Usaldusarst pole kindlustatava ja seltsi vaheliseks lepingus mingi lepinguosaline, vaid kolmas isik, niisama nagu esindajagi, kes ainult täidab seltsi poolt usaldatud ülesandeid.

Arst, kui eriteadlane, toimetades kindlustusvõtja läbivaatust, soodustab riski õiglasemat hinnangut ja aitab nii kaasa lepingu sõlmimisele. On rida tervisrikkeid, milles kindlustatav ise pole teadlik ning missuguseid ka esindaja ei saa avastada, kuid missugused vilunud arstile ometi hakkavad silma.

Et ilma arstliku läbivaatusega kindlustuse puhul võib normaalselt kindlustatavate hulka sattuda varjatudkujuliste haigustega isikuid, on ilma arstliku läbivaatusega kindlustuste tingimused seatud

karmimateks arstliku läbivaatusega kindlustuste omadest. See avaldub selles, et ilma arstliku läbivaatusega kindlustuste puhul pole seltsi vastutus kindlustuse surma korraks esimesel kindlustusaastal täie kindlustussumma kõrgune.

Veel teisigi kitsendusi nähakse ette arstliku läbivaatusega kindlustuste sõlmimisel. Nii pole võimalik vaba valik kindlustusviisis ega summas, kuna üle kr. 1.000.- suuruses lepingu sõlmimist pole üldse lubatud. Ka vanus võib olla takistuseks poolele, kes ilma arstliku ülevaatuseta soovib end kindlustada.

Elukindlustuse lepingu sõlmimisel on seltsil õigus nõuda käsiraha⁴⁶, et kindlustatut, kes soovivaalduel lepingu sõlmimiseks nõusoleku on andnud, seltsiga siduda. Käsirahal on arstliku ülevaatusega kind-

⁴⁶ Üldtingimused, §13.

lustuse juures veel teine põhjendus ja nimelt usaldusarstliku läbivaatuse kulude tagasi saamiseks. Usaldusarstliku läbivaatuse eest tasub selts arstile igalt läbivaatusest tavaliselt kr. 5.--. On kindlustatu normaalselt vastuvõetav, kirjutatakse välja poliis ja kindlustus kantakse poliiside registrisse, kohustudes sellega ka tempelmaksu riigile tasuma. Kui aga kindlustusvõtja peale usaldusarstliku läbivaatust loobuks poliisi väljaostmisest ning poleks maksnud seltsile ka mingit käsiraha, siis saaks selts iga säärase loobumise puhul kahju, kuna ta on tasunud riigile tempelmaksu ja usaldusarstile läbivaatuse kulu. Võimalikkude kahjude ärahoidmiseks nõutaksegi sooviavalduse allakirjutamisel käsiraha, mis juhul, kui kindlustusvõtja kindlustusest loobub, langeb seltsile⁴⁷.

⁴⁷ Pähkal ja Saaret, op. cit. lk. 69.

Jõustub kindlustus kokkulepitud tingimustel, võetakse käsiraha arvesse esimese preemiamaksu tasumisel ning väljaantud käsiraha kviiitung kaotab kehtivuse⁴⁸.

Ei pea kindlustusselts võimalikuks kindlustatu elukindlustuse sooviavaldust vastu võtta normaaltingimustel, küll aga preemiakõrgendusega või mõnesugustel teistel raskendatud tingimustel, ei tarvitse kindlustatu sellega nõustuda ja temale peab kindlustusselts sissemakstud käsiraha tasuma tagasi⁴⁹.

Elukindlustuse sooviavalduse täitmine ja ka käsiraha tasumine ei tähenda veel elu kindlustamist, sest selts pole saanud lepingu sõlmimiseks kõike vajalikke andmeid ja ei saa seepärast langetada oma otsust

⁴⁸ Üldtingimused §13.

⁴⁹ Ibid.

riski vastuvõtmise kohta. Viivitamine kindlustuslepingu jõustamisel on aga ebasoodus kindlustatule, sest selts ei kanna võimaliku surmajuhu eest vastutust.

Surmajuhukindlustuse üldtingimused piiravad lepingu lõplikuks jõustamiseks ettenähtud aega ühe kuu peale, missuguse aja vältel kindlustatav sooviavalduse esitamise päevast arvates peab laskma end arstlikult läbivaadata⁵⁰, et mitte ilma jääda sissemakstud käsirahast.

Elukindlustuslepingu viimaseks faasiks on seltsile esitatud sooviavalduse ja usaldusarstliku ülevaatuse akti alusel väljakirjutatud elukindlustuse poliisi väljastamine, s.t. esimise preemia- ja lisamaksude tasumine.

Et ka see toiming lõpmatuseni ei viibiks ning kindlustatav võimalikult pea

⁵⁰ ibid.

kindlustuskaitse alla saaks, kohustub kindlustusvõtja ühe kuu vältel poliisi väljakirjutamise päevast arvates esimese preemia ja lisamaksud seltsile tasuma.

Ei tasu kindlustusvõtja neid makse mitte, loetakse sooviavaldus tühistatuks ning sissemakstud käsiraha langeb seltsile.

Kirjaliku otsusega võib selts ühekuulist poliisi väljaostu tähtaega kahe kuu võrra pikendada ja tühistanud sooviavalduse käsiraha arvesse võtta sama kindlustusvõtja teiste kindlustuste juures⁵¹.

⁵¹ ibid.

§ 5. Poolte õigused ja kohustused.

Kindlustusvõtja peakohustuseks on lepingus ettenähtud tähtaegadel tasuda selt-sile kindlaksmääratud tasu - preemiat, mille vastu kindlustusselts kohustub maksa isiku surma korral või teatud tähtpäeval kindlustuslepingus ettenähtud summa. nn. kindlustustasu⁵².

Elukindlustuse, kui kahekülgse lepingu juures on mõlemil poolel korraga õigused ja kohustused. Veel rohkem, mõlemate poolte õigused ja kohustused on tasakaalus ja ühe poole lepingu täitmine annab õiguse teiselt poolelt nõuda samuti lepingu täitmist, resp. mittetäitmine annab õigustuse teisele poolele lepingut mitte täita⁵³.

⁵² Wagenführ, op. cit., lk. 63.

⁵³ L' Union compagnie d' assurances sur la vie humaine, Paris 1925, lk. 38.

Kindlustuslepingu erilise iseloomuna tuleks märkida aleatoorsust - juhuslikkust ja just selles mõttes, et ta täitmine oleneb ühest või teisest seeriast ebakindlaist juhtudest⁵⁴. Sellepoolet erinebki kindlustusleping tavalisest müügi- või üürilepingust, kus pooltel täpselt teada, mis üks tasuma peab ja mida teine selle vastu andma on kohustatud. Kindlustuslepingu juures aga tuleb seltsil sageli tasuda kindlustussumma peale esimest preemiamaksu, vahest aga alles kümnekond aasta pärast.

Kindlustusasutise kui kindlustusandja kohustuseks on:

- 1) Anda kindlustatavale kindlustuskaitset viimase poolt valitud mooduse järgi kokkulepitud kindlustussumma väljamaksmisega teataval tähtajal või kohe peale kindlustatava surma.

⁵⁴ Magyar Biztositas tudomanyi szemle, Budapest 1939, lk. 37.

- 2) Kindlustusvõtja poolt sisseantud soovi-
avalduse põhjal koostatud kindlustusle-
ping ühes kõigi tingimuste loeteluga
väljendatuna erilises dokumendis - po-
liis - peab üle antama kindlustusvõtjale.
- 3) Kindlustusselts peab täpselt kinni pi-
dama neist tingimustest, mis lepingu-
sõlmimise ajal olid väljendatud poliisil.
Kõik hilisemad tingimuste muudatused
pole kehtivad poliisi omanikule, kui
viimane neid pole kirjalikult omaks
võtnud.

Poliis peab sisaldama kõiki lepingu
tingimusi, nagu

- a) üldandmed (lepinguosalise maksed jne.),
- b) kindlustuse üldtingimused, mis on
ühised kõigi sama kindlustusala kind-
lustuslepingutele,
- c) eritingimused, millistes lepitakse
kokku üksikutel erijuhtudel⁵⁵.

⁵⁵ Wagenführ, op. cit., lk. 15.

Elukindlustuse poliisis sisalduvad üldtingimused määravad seltsi ja kindlustusvõtja kohustused ja õigused kogu kindlustuse kehteks ja nende muutmine võib toimuda vaid poolte kokkuleppel.

Kindlustuse üldtingimused peavad olema trükitud poliisile või köidetud poliisi külge⁵⁶. Kuna leping sõlmitakse poolte vahel üldtingimuste alusel, on täiesti loomulik, et poliisi omanik igal ajal oma lepingu tingimustega võib tutvuda.

Tingimuste osas erilist juriidilist tähtsust evib:

- 1) Sündmus, millest tekkivate kahjude eest kindlustusasutis vastutab. See on õieti ainumäärav ajend surmajahu kindlustuse sõlmimiseks. Huvitub ju poliisi omanik kõige enam sellest, missugustel juhtudel kindlustusselts ta omastele kindlustussumma välja maksab.

⁵⁶ Kindlustusasutiste seadus, §39.

- 2) Preemiate tasumise kord ja mittetasumise tagajärjed olgu märgitud poliisile sellepärast, et kindlustusvõtja siin täie teadvusega teaks talitada. Et juba ühepäevaline viivitus terve kindlustussumma mittetasumist võib põhjustada, peab tasumiskord leiduma poliisil ja seega kättesaadaval olema kindlustusvõtjale.
- 3) Kindlustusseltsi vastutuse ulatus ja sellest vastutusest järelduvate kohustuste täitmise viisi ning tähtajad tagavad poliisiomanikule rahulolu ja teadmise väljamakstava kindlustussumma suuruse ja tähtaja suhtes.
- 4) Kindlustuslepingu enne tähtaega ülesütlemise ja tühistamise alused peavad kindlustusvõtjale garanteerima õigused selleks juhuks, kui ta majanduslikul või mõnel muul põhjusel kindlustust jätkata ei soovi ja sissemakstud summadest ettenähtud osa tahab tagasi saada.

Peale nende obligatoorsete tingimuste võib elukindlustuse poliis sisaldada veel teisigi tingimusi.

Kindlustusvõtja, lepingu poolena, võib kindlustuslepingu järgi kuuluvaid õigusi ja kohustusi üle anda teistele isikuile. Üleandmine toimub üleandja ja ülevõtja kirjaliku kokkuleppe põhjal, mis esitatakse ühes poliisiga seltsile ja mille kohta selts teeb märkuse poliisile⁵⁷.

Kui kindlustustasu väljamaksmist põhjustava juhtumina on kindlustusvõtjal õigus soodustatut muuta, missugust õigust evib vaid üks lepingu-pool. Seltsil ei ole mingit õigust soodustatu valikus kaasa rääkida. Ta võib siin vaid nõuda selgesõnalist ja arusaadavat määratelu, et poliisi peale määritud soodustatu küsimus ei tekitaks lahkarvamusi kindlustussumma väljamaksmisel.

⁵⁷ Üldtingimused, §5.

Kindlustatu surmaga lakkab õigus soodustatu muutmiseks, mis tähendab kindlustatu, kui lepingu-poolle tahteavalduse austamist.

Üldreeglina loetakse leping sõlmituks sellest momendist, kui on saavutatud poolte vahel kokkulepe kõikide vastava lepingu jaoks oluliste osiste suhtes.

Selts tunneb huvi kindlustuslepingu sõlmimise vastu, kuna aga kindlustusvõtja igal hetkel preemiate maksmise võib katkestada ja nii lepingu lõpetada.

On täiesti mõistetav, et kindlustusandja ei saa suvaliselt taganeda omist kohustust, sest muidu tal pruugiks vaid üles öelda leping raskelt haigestunud kindlustatu elule, et õigeaegselt vabaneda kindlustussumma väljamaksmisest⁵⁸.

Kindlustatu seisukohalt oleks hästi mõistetav selline leping, mis on absoluut-

⁵⁸ La Royale Belge assurances, Buxelles 1937, lk. 160. /La Royal Belge/.

selt kohustav kogu kindlaksmääratud aja kestel, nagu näiteks see kehtib tulekindlustuse kohta. Ent elukindlustus omab moraalse, majandusliku ning sotsiaalse iseloomu ja sellepärast on soovitatav, et jääks kindlustatu otsustada, kas jätkata kindlustust või seda katkestada⁵⁹.

Kindlustusseltsil pole mingit õigust kindlustuslepingu tühistamiseks kui poliisioomanik oma makse on tasunud lepingu kohaselt. Ka kindlustusseltsile teadaolev kindlustatu raske haigus või tervise rike ei anna vähi- matki õigust lepingu ühepoolseks katkestamiseks kuigi selts kindlustussumma väljamaksmise kartuses seda sooviks teha. Seni kuni pooled on täitnud omi kohustusi, kindlustusvõtja maksnud preemiamaksu, kestub seltsi vastutus muutuseta lepingus ette-

⁵⁹ Kort instruktionskurs för ackvisi-
törer inom "Stör Livförsäkring",
Stockholm 1937, [Stör Livförsäk-
ring], Brev. 4.

nähtud tingimustel.

Poolte õiguste ja kohustuste seisukohalt evib olulise tähtsuse seltsi vastutuse algus. Üldtingimuste⁶⁰ kohaselt algab seltsi vastutus päeval, mil selts teeb kindlustuse vastuvõtmise kohta jaatava kirjaliku otsuse. See tähtpäev ei tohi saabuda aga enne esimese preemia ja lisamaksude tasumist ja kindlustuse sooviavaldusel märgitud kindlustuse alguse tähtpäeva.

Nii olgu täidetud kolm tingimust:

- 1) Sooviavaldusel märgitud kindlustuse alguse tähtpäev peab olema saabunud,
- 2) esimene preemia ühes tempel- ja poliisimaksuga peab olema tasutud ja
- 3) selts peab kindlustuse vastuvõtmise kohta olema teinud jaatava otsuse⁶¹.

⁶⁰ Üldtingimused §14.

⁶¹ Pähkal ja Saaret, op. cit., lk. 70.

On need tingimused täidetud, algab seltsi vastutus kell 12 sel päeval, millal tehti otsus kindlustuse vastuvõtmiseks⁶².

Ülalmärgitud otsusel on juriidiliselt suur tähtsus juhul, kui kindlustusvõtja sureb enne kui on jõudnud välja kirjutada poliisi. On aga selts oma otsuse langetanud, kuulub kindlustussumma väljamaksmisele vaatamata sellele, et poliisi väljakirjutamine toimub päevade või nädalate pärast.

Leping ei evi seadusjõudu ning tunnistatakse kehtetuks aga sel juhul, kui kindlustatu sureb pärast sooviavalduse esitamist, kuid enne seltsi vastutuse alguse päeva.

Kõik kindlustuspreemiad on kalkuleeritud nõnda, et need peavad olema tasutud selle kindlustuse aasta lõpuni, mil kind-

⁶² lex cit., §14.

lustatu sureb. Sel põhjusel tulevadki üldtingimuste kohaselt preemiad alati tasuda ette.

Laseb aga kindlustusvõtja mööduda preemiamaksu tähtpäeva ega tasu seda ka 3-e järgneva viivituskuu kestel, loetakse kindlustuse leping ühepoolsest rikutuks ja selts lõpetab riisiko kandmise⁶³.

Millega õigustada seda, et selts 3 viivituskuu kestel ilma igasuguse preemiata riisikot kannab ja sellega kokkulepitud tingimustes kindlustusvõtjale erisoodustusi võimaldab?

Ilmselt patustatakse siin nende arvel, kes omi kohustusi seltsi vastu on korraldanud õigeaegselt ja preemiate maksmisel on kinnipidanud ettenähtud tähtpäevadest. Et aga elukindlustuse kui aastakümneid kestva lepinguga võivad tekkida olukorrad, kus

⁶³ lex cit., §22.

kindlustusvõtja ei saa täpselt tasuda oma preemiat, ongi soodustus 3-e viivituskuu näol õigustatud.

- Kolme viivituskuu möödumisega lõpeb seltsi vastutus ja ta võib kindlustuse
- 1) kas tühistada täielikult, sissemakstud preemiad enesele jättes,
 - 2) kindlustus jätta jõusse preemiavabana, kuid väiksemale kindlustussummale⁶⁴.

Kindlustus tühistatakse täielikult neil juhtumitel, kui kindlustuse eest veel pole tasutud kolme terve aasta preemiat või kui poliisil ei ole veel tagasiostu-summat.

Teine võimalus, kindlustus jõusse jätta preemiavabana väiksemas summas, tuleb rakendusele siis, kui on tasutud vähemalt kolme terve aasta preemia ja poliisil on tagasiostu-summa olemas⁶⁵.

⁶⁴ ibid.

⁶⁵ ib.

Mis on aga tagasiostu-summa, mida kindlustatav tagasi saab, kui ta oma lepingust tahab loobuda ja kuidas on see moodustatud, selle kohta pole poliisiomanikul võimalik saada vähematki selgust. Ka seadus ei määrittle seda mõistet, kuigi igal poliisil see termin on olemas.

Sellest siis ka rohkesti arusaamatusi. Esindaja, kes lepingu sõlmimisel kindlustusvõtjale ei selgita tagasiostusumma suurus, võrreldes sissemakstud preemiatega, jätab poliisiomanikule mulje, et kindlustuse lõpetamisel pärast kolme aastat selts kõik sissemakstud rahad tagasi maksab ja lepingu ühekülgse lõpetamise eest ainult $\frac{1}{2}\%$ seltsile jätab. Tegelikult ei piirdu seltsi nõudmised aga ainult kolme aasta kestel tasutud raha protsentidega, vaid oleneb kindlustuse kestuse, kindlustussumma ja kindlustatu algvanusest on kinnipeetav summa seltsi kasuks tunduvalt suurem. Tuleb ette

ka juhtumeid, mil kindlustusvõtja preemiate maksmise lõpetamisel esineb nõudmisega kõikide summade tagasisaamiseks, mis seltsile on tasutud. Arusaadavalt on see nõue põhjendamata. Nõudja unustab, et kindlustatu kogu selle aja, mille vältel ta on maksnud preemiaid, on olnud elukindlustuse kaitse all, milleks kulus üks osa tasutud preemiast. Kuigi kindlustatu preemiate maksmise kestmise ajal on elus, on selts lepingu poolena pidanud igal aastal osa temagi preemiast kasutama väljamaksudeks surmajuhtumel teiste lepingute järgi⁶⁶.

Kindlustusala ühe tähtsamale ja sagedamini esinevale küsimusele, kas kindlustusvõtjal on elukindlustuslepingu lõpetamisel juriidiliselt õigus seltsilt midagi tagasi saada, saame vastata alles siis, kui oleme tuttav elukindlustuste tehniliste

⁶⁶ Pähkal ja Saaret, op. cit., lk. 76.

alustega, mille käsitlelu ei kuulu aga käesoleva analüüsi raamidesse.

Kindlustusasutis laekuvast preemiast katab väljamaksud surmajuhtumeil, hanke- ja asjaajamise kulud ja ülejäänud summad paigutab preemiatagavarasse. Preemiatagavara ongi seltsi tähtsam kapital, mis antud seltsi valitseda ja mis ka juba seaduses⁶⁷ leiab täpset määritelu.

Selle järele on preemiatagavara see summa, mis koos saadud protsentidega on seltsil järel pärast kõigi väljamaksude ja ettenähtud kulude katmist.

Seega poolte õigustest rääkides on kindlustusvõtjal juriidiliselt õigus ka sellele summale lepingu enneaegse lõpetamise korral. Kindlustusasutis aga arvestades sellega, et lepingu katkestajate seas on

⁶⁷ Kindlustusasutiste seadus, §54.

enamuses need kindlustusvõtjad, kes endid tunnevad tervislikult hästi, vähendab preemiata tagavara veel $\frac{1}{2}$ % võrra kindlustussummast ja maksab ülejäänud raha tagasistatuse nime all kindlustusvõtjale välja⁶⁸.

Elukindlustuse alal kindlustuslepingute enneagene lõpetamine mõjub kaasa suuremust suhteliselt suurendavalt ning iga hea tervisega lepingu katkestaja nõrgendab suuremuse suhtes seltsi olukorda. Teise põhjenduseks tuleks märkida seda, et iga lepingu enneagene lõpetaja pidurdab seltsi tegevust ja kasvu. Seltsi kasvades aga kahaneksid seltsi asjaajamiskulud suhteliselt iga üksiku kindlustuse kohta. Järjekult iga enneaegne lõpetamine, kindlustuse keeles - raugemine - on takistavaks teguriks seltsi asjaajamise kulude kahanemisel tulevikus,

⁶⁸ Pähkal ja Saaret, op. cit., lk. 77.

mispärast preemiatagavara vähendamine ka, on õigustatud⁶⁹.

On poolte vaheline leping preemia tasumatajätmise pärast katkenud, siis sõltub kindlustuse taas jõustumine seltsist, kas ta peab soovitavaks lepingu jätkamist või tühistab selle lõplikult.

Palju pahameelt tekitab üldtingimuste §22 tegelik rakendamine, kus kindlustusvõtja, kelle kindlustusmaksud alla kolme aasta tasumata sissemakstud summadest, peab ilma jääma kõikidest sissemaksudest. Ebateadlike kindlustusvõtjate väide, nagu poleks lepingu aja kestel alla 3-e aasta selts kindlustusega kannud mingit kulu, on ebaõige⁷⁰.

Et elukindlustus nõuab progressiivsete reserve moodustamist kasvava surevuse ja intresside mängu tõttu, võtavad kulude kand-

⁶⁹ ibid.

⁷⁰ La Royale Belge, lk. 68.

misest osa kõik kindlustused, tagades poliisimanikule vaid rahulolu, mitte aga võimalust sissemakstud summade kasutamiseks⁷¹.

Preemiate mittemaksmise pärast tühistatud või vähendatud kindlustussummaga preemiavabaks muudetud kindlustust on võimalik uuesti jõusse viia tingimusel, et kindlustatu tervisline seisukord seda lubab. Raugenud kindlustuse jõusse viimiseks, see tähendab, lepingu ennistamiseks on seltsil õigus nõuda uut arstlikku läbivaatust ning dokumente kindlustatu tervislike seisukorra kohta.

Kindlustuslepingus poolte vahelised kohustused kindlustusvõtja poolel katkestatakse tavaliselt ikka siis, kui kindlustatu end tunneb olevat tervena. Halveneb aga ootamatult tervisline seisukord või tabab kindlustatut õnnetus, tekitab soov ka kindlustuse jõustamiseks. Nõustuks selts sel-

⁷¹ Stor Livförsäkring, lk. 41.

lega ilma ühegi kontrollita, saabuksidki omi kindlustusi uuendama ainult haiged ja kõigutaksid nii usaldust seltsi maksuvõime vastu.

Seepärast on kindlustusvõtja tähtsamaks kohustuseks maksta tähtajal oma preemiat, (mispuhul ka selts lepingu tingimustest ei tagane.)

Igas elukindlustuse lepingus peab olema märgitud ka soodustatu, see tähendab, isik, kellele tuleb maksta kindlustustasu. Soodustatuks võib olla kindlustusvõtja, kindlustatav või hoopis kolmas isik. Tegelikult tehakse seda sel teel, et näiteks mees määrab soodustatuks oma naise, naine mehe või lapsed. Pole harva, kus soodustatuks on kolmas, kindlustatavale täiesti võõras isik. Soodustatuks kolmanda isiku määramine on tekitanud doktriinis rohkesti

vaidlusi⁷². Selle põhjuseks on osalt seadus-
andliku reglamentatsiooni puudulikkus
positiivsetes õigustes, osalt aga ka see as-
jaolu, et küsimusele on lähenetud ebaõigelt
seisukohalt⁷³.

Vaieldatakse küsimuse üle, kas ühe või
teise positiivse õiguse seisukohalt elukind-
lustus kolmanda isiku kasuks on lubatav või
mitte ja kuidas seletada seda õigust ja
määratleda selle õiguse tekkimise momenti⁷⁴.

Et meil kehtiva BES-seaduse järele elu-
kindlustuslepingu sõlmimine kolmanda isiku
kasuks^{on} lubatud, selles pole vähimatki kaht-
lust, kuid küsimus, millisel silmapilgul
tekib see õigus, on praegugi lahtine⁷⁵.

⁷² Nurk, M. Mitmekülgsed lepingud, Tartu
1938, lk. 217.

⁷³ *ibid.*

⁷⁴ *ib.*

⁷⁵ *ib.*

Elukindlustuse lepingu sõlmimisel määrab kindlustusvõtja soodustatu suvaliselt, kuid ikka nii, et summa väljamaksmisega soodustatule ei tekiks takistusi. Soodustatuks võib olla poliisi ettenäitaja, üks või mitu isikut.

Kas tekib soodustatul õigus kindlustussummale lepingu sõlmimise momendil, hilisema nimetamise või kindlustatu surma momendil, selles küsimuses lähevad samuti autori^{te} arvamused lahku⁷⁶. Paljud ja autoriteetsed juristid väidavad, et benefitsiaari õigus konsolideerub alles kindlustatu surma momendil⁷⁷. Enne kindlustatu surma momenti benefitsiaaril - soodustatul - pole muud kui paljas lootus või nagu teisiti väljendatakse - seaduslik väljavaade. Teiselt poolt mitte vähem tähtsad autoriteedid väidavad, et kindlustusandjal olev tagasi-

⁷⁶ ib.

⁷⁷ ib.

võtmise ja käsustusvõimalus võib väga hästi leppida benefitsiaari õigusega. See on õigus, mis sõltub tingimusest, et kindlustatu enne surma pole tagasi võtnud heategu.

Puht loogilisest seisukohast lähtudes on valikutegemine nende kahe seisukoha vahel kaunis raske. Arvamine kaldub siiski sinna, mis eitab tõelise omaette õiguse soetamist benefitsiaaril, alates lepingu sõlmimise silmapilgust.

Selleks, et benefitsiaar soetaks enesele tõelise omaette õiguse kindlustussummale, on tarvilik, et kindlustatu sureks⁷⁸. Seni kaua kui kindlustatu pole surnud, ei või benefitsiaarile omistada muud, kui lootust või väljavaadet⁷⁹.

BES, kuigi otseselt ei kõnele elukindlustuse lepingust kolmanda isiku kasuks,

⁷⁸ op. cit. 218.

⁷⁹ ibid.

pole kahtlust, et selline kindlustus täies-
ti võimalik ning lubatud on⁸⁰. BES järgi:

"Kindlustus- ehk assekurantslepinguga
võtab üks kontrahent preemia vastuvõtmise
vastu (enese peale) vastutuse kahju eest,
mis võib teatava kindla, ilma teise kontra-
hendi süüta tuleva sündmuse läbi seda vii-
mast tabada"⁸¹.

Kahju all mõistab BES, vastavalt § 3435
jj varaliselt hinnatavat kahju, kuigi Erd-
mann⁸² selles küsimuses on teisel arvamisel.

Kindlustusasutised, lähtudes põhimõttest
tagada kindlustuskaitset igaks surmajuhuseks,

⁸⁰ ib.

⁸¹ BES § 4359.

⁸² Erdmann, C. System des Privatrechts
des Ostsseeprovinzen Liv-
Est- und Curland, IV,
Riga 1894, lk. 561.

püüavad sinna poole, et teha tingimused väljamaksuks nii liberaalseks kui võimalik. Teatud juhused viivad siiski varemkindlustatute huvides kindlustussumma väljamaksmise kitsendamisele, eriti esimestel kindlustusaastatel⁸³.

Nii on kitsendus kehtiv esimese kolme kindlustusaasta kestel enesetapmise puhul⁸⁴, mis ka on arusaadav, sest vastasel korral peaksid kindlustusasutised vastutama suurte kindlustussummade eest, millised sõlmitud mõttega, et kindlustatu järeljääjatele ehk võlausaldajatele jätta summasid⁸⁵.

Küsimus ise on leidnud laialdast käsitletu kõikide maade kindlustuskirjanduses. Üldpõhimõtte kõigis kindlustusharudes on ju selline, et kindlustusjuhtumi tekkimine ei tohi põhjustatud ega ka mõjustatud olla

⁸³ Stör livförsäkring, lk. 76.

⁸⁴ Üldtingimused §46.

⁸⁵ Stör livförsäkring, lk. 78.

kindlustusvõtja ega kindlustatu tahtest, vaid see peab olema täiesti juhuslik, sõltumata asjaosaliste suvast.

Lähtudes sellest seisukohast käib diametraalselt vastu kindlustuse põhimõttele kahjutasu maksmine enesetapmise juhtudel, kuna siin ju puudub kindlustuseks vajalik teadmatuse ning juhuslikkuse moment.

Leiaksid aga mittemaksmise tingimused eranditult rakendamist igasuguses olukorras sooritatud enesetapmise puhul, oleksid kahjustatud soodustatu huvid, mis vastu võtmatu ka kindlustusvõtjale kui poolele⁸⁶.

On olukordi, millele järgnenud enesetapmisele pole põhjust keelduda soodustatu le kindlustustasu maksmist, mispärast juhul, kui enesetapmise põhjuseks oli kindlustatu parandamatu kehaline haigus või

⁸⁶ La Royale Belge, lk. 117.

vaimuhaigus, selts kindlustussumma välja-
maksmisest ei saa loobuda⁸⁷.

Surmajuhukindlustuse üldtingimuste
kohaselt peale kindlustuse kolmeaastast
jõusolekut makstakse soodustatule välja
kindlustussumma ka kindlustatu enesetapmise
korral, kui selle põhjuseks oli kindlustatu
parandamatu raske kehaline haigus või vai-
muhaigus⁸⁸. Esimese kolme aasta vältel
seltsi vastutuse algusest arvates ei kuulu
aga kindlustustasu milgi juhtumil välja-
maksmisele⁸⁹.

Mõistetakse kindlustatu surma kohtu-
otsuse põhjal või järgneb surm seadusevas-
tase teo kordasaatmisel⁹⁰, vabaneb kind-
lustusasutis kindlustussumma väljamaksmi-

⁸⁷ Pähkal ja Saaret, op. cit., lk. 91.

⁸⁸ Üldtingimused, §46b.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ lex cit., lk. 91.

sest, sest kindlustatu on neil juhtudel ise oma elu viinud hädaohtu, mis vastuolus kindlustuspõhimõttega⁹¹. See reegel on saanud üldreeglikuks juba rahvusvahelises ulatuses, kuna ta on lähedalt seoses ning kooskõlas õiguskaitse printsiipidega.

Selts vabaneb väljamaksu vastutusest ka sõja, revolutsiooni ja kodanlikust rahutusest tekkinud surmajuhtudel, kui kindlustatuna neis saab vigastada, või haiguse, mille tagajärjel ta sureb enne ühe aasta möödumist⁹².

Et kindlustusmaksud on kalkuleeritud normaalaegade suremuse kogemustele, siis paiskab sõjas surmasaanute hulk segamini kõik eelarvestused ja seltsil ei jätkuks summasid kõikide soodustatute kindlustussummade väljamaksmiseks.

⁹¹ Pähkal ja Saaret, op. cit., lk. 91.

⁹² Üldtingimused § 46d.

Kindlustusasutised, juhitud soovist seltsi vastutust laiendada ka sõja surmasaamute peale, on seda üksikutes maades juba teostanud, kindlustusmaksudele juurdearvatava preemia arvel⁹³.

Sõjariisikot aga seni elukindlustuse lepingutes üldistatud pole, kuna ta liig raskelt määratav riisiko, ei allu ühelegi reeglile. Puuduvad aga andmed riisiko suuruse määramiseks, siis on ka võimatu arvutada preemiat, mis igal kindlustusvõtjal tuleks tasuda. Kuigi praegu hulk suuri- ning väikeriikide rahvaid on tõmmatud sõjategevusse, pole teada, kas meid lähemas tulevikus sõda puudutab. Meie ei tea isegi seda, mis on tõenäosem, kas tuleb sõda või jääme sõja korral otsesest hävitusohust eemale⁹⁴.

Edasi takistab õige sõjariisiko preemia

⁹³ Stör livförsäkring, lk. 76.

⁹⁴ Ibid.

väljaarvamist sõja otsene mõju kindlustatute hulgas, sest sõjatehnika areng on aastakümnete vältel teinud suuri edusamme ja andmete kasutamine möödunud ajast tähendaks ilmselt ebaõigete arvudega opereerimist.

Et aga elukindlustuse lepingu sõlmimisel preemiamaksu määrad peavad olema usaldusväärsed, mida sõjariisiko oma korrapäratuse ning tundmatusega ei ole, ei saa sõjahädaohu vastutust elukindlustusele laiendada⁹⁵.

Maailmasõja puhkemisel 1914 otsustasid rootsi elukindlustuseseltsid ühiselt laiendada osalist vastutust ka sõjas surma saanud kohta juhul, kui rootsi peaks sõtta tõmmatama⁹⁶. See garantii maksis aga ainult maailmasõja ajal ja kaotas siis oma

⁹⁵ op. cit., lk. 32.

⁹⁶ Ibid.

kehtivuse.

Rootsi sõjariisiko kindlustamisel hinnati oma maa sõjas osavõtnuid pehmemalt ja tingimused nägid ette, et need sõjaväelased, kes sõjategevusest osavõtavad Rootsi territooriumil, oma elukindlustust normaalt tingimustel võivad jätkata, kuigi nende kindlustatute tervisline seisukord sõja kestel halvenes. Neil aga, kes sõtta siirduvad väljaspoole, pidid katkestama oma kindlustuse ja olenes erilepingust, kas ja millistel tingimustel nad kindlustust pärast sõda said jätkata⁹⁷.

Kindlustusvõtjate õigusi piiratakse veel revolutsioonide ja rahvarahutuste korral surmasaanute arvel, sest üldtingimuste kohaselt jätab kindlustusasutis väljamaks-mata ka nende kindlustatute kindlustussummad, kes on saanud surma revolutsioonide ja rahva-

97 Ib.

rahutuste puhul⁹⁸. Kui väljamaksu keeld oli mõistetatav sõjas surmasaanute kohta, siis selle keelu laiendamisega ka kodanliste rahutuste ja revolutsioonide peale, kahtlemata kitsendatakse lepingu ühe poole õigusi, mis mõju pole avaldamast jätnud elukindlustuse arengule.

Teiselt poolt oleks raske praktilist vahet teha sõja, revolutsiooni ja kodanlise rahutuse vahel nüüd, kus riigid rahvusvaheliste lepingute ning tavadega ei arvesta. Juriidiliselt võib olla tegemist ainult kodanlise rahutusega, nagu see oli Hispaanias, kus aga poolte tegevus ometigi oma ulatuselt ning iseloomult kõik rahvusvahelise sõja tundemärke evis.

Lisaks eelpool märgitud kitsendustele loobuvad kindlustusasutised kindlustussummade väl-

⁹⁸ Üldtingimused, § 46e.

jamaksmisest ka neil juhtudel, kui kindlustatu saab surma lennuõnnetusel ja kui see õnnetus ei juhtu mitte ametlikult registreeritud lennuliini lennukil⁹⁹.

Saab kindlustatu surma aga reisijana ametlikult registreeritud lennukil, on seltsi vastutus kindlustussumma väljamaksmiseks kohustuslik. Sellest nähtub, et lend reisijana ametlikult registreeritud lennuliini lennukil ei mõjuta kindlustuse vastutavust, küll aga jätab kindlustusselts väljamaksmata kindlustussummad kõikidel neil surmajuhtudel, kui lennuõnnetusel oli tegemist spordi, sõjaväe jne. lennukitega ja kui nad polnud mitte registreeritud reisijate lennukitena ühenduse pidamiseks ametlikult registreeritud lennuliinil¹⁰⁰.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ ib.

Pidurdab seegi kitsendus elukindlustuse levikut ja annab tunnistust sellest, et elukindlustuse areng kaasaegsest tehnikast arengust on maha jäänud.

Kuigi eralennuasjanduse arengust saame kõnelda vaid viimase aastakümne kestel, pakub see ometigi sedavõrd kindlaid ning usaldusväärseid andmeid, et kindlustusasutised lennuriisikot igasuguste lendude kohta võiksid laiendada.

Kindlustusleping õigusliku toiminguna on lubatud tegu, mis kordasaadetud tegevõimsa isiku poolt õiguste ja kohustuste tekitamiseks. Seega kindlustusleping:

- 1) pole contra legem juriidiline akt,
- 2) on lubatud avaliku korra poolt
- 3) lubatud heade kommete poolt¹⁰¹.

Pole ~~mõeldav~~ ega lubatav, et lepingu

¹⁰¹ La Royal Belge, lk. 64.

pooltest üks või mõlemad sattuvad eksitusse teise poolt tekitatud vale ettekujutuse kaudu. Ning iga avaldus, kui ka vaikimine, millega üks pool teise poole viib pahatahtlikult eksimusse sihiga teda kallutada kindlustuslepingu kui õigusliku toimingu sõlmimisele on pettus, mis toob endaga kaasa lepingu tühistamise. Seltsil peab olema abinõusid juba kindlustusvõtjate huvides end kaitsta vale ja pettuse vastu seltsile veeretatavate kohustuste eest, et olla suuteline kandma omi kohustusi seadusepäraselt sõlmitud kindlustuslepingute järgi.

Üldtingimuste kohaselt on seltsil õigus valeandmete esitamise korral kindlustuslepingut tühistada¹⁰², jätta kindlustustasu väljamaksmata või nõuda juba

¹⁰² Üldtingimused, §39.

väljamakstud summad tagasi, kui 3-e aasta vältel seltsi vastutuse algusest sõlmitud, muudetud või jätkatud kindlustuslepingu järgi tuleb ilmsiks, et kindlustusvõtja või kindlustatu on sooviavalduses või muus seltsile esitatud dokumentides annud valeandmeid või jätnud avaldamata asjaolusid, millel oleks olnud mõju seltsi otsusele kindlustuse vastuvõtmisel või jätkamisel¹⁰³. Avastatakse andmete valelikus või puudulikus pärast kolme aastat, ei saa selts kindlustuslepingu tühistamise õigust kasutada muidu, kui on selgeks tehtud, et seltsi taheti päris meelega petta. Säärasel juhul võib selts kindlustuse tühistada vaatamata sellele, kuna pettus ilmsiks tuli¹⁰⁴.

Kindlustusleping ei evi jõudu, kui kindlustusvõtja andes ebaõigeid teateid

¹⁰³ lex.cit., §40.

¹⁰⁴ lex.cit., §39.

oma tervislise seisukorra kohta viib usaldusarsti ja ka seltsi sihilikult eksimusse. Tihti tehakse seda aga ebateadlikult, sagedamini aga ettekavatsetult asjast huvitatute perekonnaliikmete poolt sooviga lootusetult haiget perekonnapead suurema summa peale kindlustada. Vastuväide, nagu peaks arst olemasoleva haiguse igal juhul avastama ja haige kahtluse korral ise tagasi lükkama, pole paikapidav. Tähtsam osa lepingust on ikkagi kindlustatu enda seletus.

Kui lepingu sõlmimisel on kindlustusvõtja petmise eesmärgil annud olulisi ohukorra kohta puudulikke või valeandmeid, või salanud olulise ohukorra või kui tema, ilma et tema teguviisi võiks pidada petmiseks, on seda teinud säärases olukorras, et tugineda lepingule oleks ebaaus ja usaldustkahjustav (gegen Treu und Glauben),

siis kindlustusleping on tühine¹⁰⁵.

Oluliseks ohukorraks loetakse sellist olukorda, mis oleks mõjutanud kindlustusandjat kas lepingut üldse mitte sõlmima või sõlmima teistsugustel tingimustel.

Elukindlustuse lepingus lepinguosalised võivad kokku leppida ka nii, et kindlustusandja kannab vastutust ainult siis, kui valesti või puudulikult ülesantud ohuolukorrad ei mõjuta kindlustusjuhtumi saabumist ega ka kindlustusandja kohustuste suurust.

Tšehhi, Soome ja Rootsi kindlustuslepingu seaduste järele kindlustusandja ei vabane vastutusest ega saa ka taganeda lepingust:¹⁰⁶

1) kui lepingu sõlmimisel kindlustusandja oli teadlik või oleks pidanud teadlik

¹⁰⁵ Elukindl. sektsiooni seisukoht.

¹⁰⁶ Ibid.

olema, et kindlustusvõtja on annud olulise ohuolukorra kohta vale- või puudulikke andmeid või salanud olulise ohuolukorra;

2) kui võib eeldada, et lepingu sõlmimisel kindlustusvõtja ei olnud teadlik või saanud teadlik olla, et tema poolt ohuolukorra kohta ülesantud andmed olid valed või puudulikud;

3) kui kindlustusvõtja poolt valesti või puudulikult ülesantud ohuolukord lepingu sõlmimisel ei olnud kindlustusandjale oluline või pärast lepingu sõlmimist lakkas oluline olemast.

Selles sõnastuses valeandmeid käsitlevad eeskirjad üldjoontes ühtuvad kindlustuslepingu seaduseelnõu kavandi § 3 ja § 4 eeskirjadega. Olulisem erinevus seisab põhimõttes, mille alusel piiratakse kindlustusandja vastutust praksises kõige sagedamini esinevatel valeandmete juhtumi-

tel. Sellised juhtumid on säärased, kus kindlustusvõtja on üles andnud olulise ohuolukorra valesti, kuid kindlustusandjal ei lähe korda tõendada, et oleks tehtud seda pahatahtlikult.

Valeandmete esitamisel ainult ühel juhul ei käi kaasas kindlustuslepingu tühistamine, kui kindlustusvõtja oli valeandmeid esitanud oma vanuse kohta. Kuid siin on vanuse vahe piiratud 5 aastaga. Ületab ta selle määra, jääb seltsil õigus igal ajal kindlustuslepingut tühistada.

§ 6. Lepingu lõpetamine.

Igasuguse kohustuse normaalseks lõpuks loetakse selle kohustuse täpset täitmist asjaosaliste poolt.

Ka elukindlustuses sõlmivad pooled lepingu seades endale sihiks lepingut jõus hoida tema loomuliku lõpuni. Selts, kui lepingu sõlmimises aktiivsem pool, on ikka huvitatud lepingu jõushoidmisest, sest partneriks on tal alati pool, kes läbi teinud usaldusarstliku selektsiooni ja nii lepingu sõlmimise momendil riski seiskohalt vähimatki kahtlust ei ärata.

On selts lepingu juba sõlminud, ei saa ta ühepoolset vabaneda lepingus ettenähtud kohustusest eeldades, et kindlustusvõtja omi kohustusi on täitnud korralikult. Kindlustusvõtjal on sellevastu

lepingust vabanemise suhtes piiramata õigus. Ta võib igal ajal katkestada preemiate maks-
mise ja lõpetada lepingu vahekorra¹⁰⁷.

Normaalseks lepingu lõpetamise viisiks on kindlustussumma väljamaksmine kindlus-
tusasutise poolt.

Selle sihiga sõlmiski kindlustusvõtja lepingu seltsiga, kuna kindlustusasutis omalt poolt kõik tehnilised arvutused kind-
lustussumma väljamaksmisele rajas.

Kindlustuslepingu lõppemine kindlus-
tussumma väljamaksmisega võib olla:

- 1) kindlustatu surma korral,
- 2) kokkulepitud tähtaja üleelamisel.

Surmajuhu üldtingimuste kohaselt¹⁰⁸
tuleb soodustatul kindlustatu surmast ja
selle põhjustest seltsile viivitamatult

¹⁰⁷ La Royale Belge, lk. 114.

¹⁰⁸ Üldtingimused, §47.

teatada¹⁰⁹. Hiljemalt ühe kuu vältel pärast teadaannet tuleb soodustatul seltsile esitada järgmised dokumendid:

- a) sünniaega ja kohta sisaldav ametlik surma- ja matmistunnistus.
- b) tunnistus haiguse üksikasjaliku käigu ja surma põhjuste kohta arstilt, kes kindlustatut viimati ravis või välja andis surmatunnistuse.
- c) tõestatud ärakiri politsei juurd-lusest ja lõplikust kohtuotsusest, kui kindlustatu suri ebaloomulikku surma¹¹⁰.

Selts jätab omale õiguse veel omal kulul tarvilikke tõendeid hankida, kusjuures soodustatu seltsi selles peab abistama.

Kindlustussumma väljamaksmine kindlustatu üleelamise korral moodustab teise

¹⁰⁹ ibid.

¹¹⁰ ib.

rühma loomulikult lõppevaist lepinguist.

Määratud tähtaja üleelamise juhtumil lõpeb elukindlustuse leping kindlustussumma väljamaksmisega. Poliisil määratud isikute kindlustussumma väljamaksmisel tuleb seltsi nõudel esitada sünniaega sisaldav ametlik tunnistus kindlustatu elusoleku kohta.

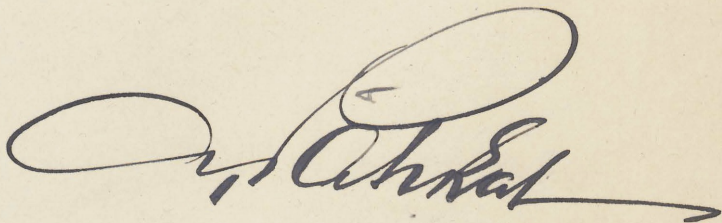
O s u n d a t u d t e o s e d

1. Nurk, M., Mitmekülgsed lepingud, Tartu 1938.
2. Erdmann, C., Süstem des Privatrechts des Ostseeprovinzen Liv- Est- und Curland, IV, Riga 1894.
3. Ehrenzweig, A., Versicherungsvertragsrecht, II, Wien, Leipzig 1935.
4. Gierke, O., Der Lebensversicherungsvertrag, Stuttgart 1936.
5. Kliš, Alfons, Erfolg als Versicherungsvertreter, Praha 1934.
6. Kort instruktionskurs för ackvisitörer inom "stor livförsäkring", Stockholm 1937.
7. L' Union compagnie d' assurances sur la vie humaine, Paris 1925.
8. La Royale Belge, Bruxelles 1937.
9. Manes, A., Versicherungslexikon, Berlin 1930.
10. Magyar Biztosítástudomány szemle, Budapest 1939 mai.
11. Pähkal, A. ja Saaret, K., Elukindlustus, Tallinn 1938.

12. Piip, A., Kaubandusõigus ja protsess,
Tartu 1939.
13. The Metropolitan Underwriter. The Maga-
^zzine of the Field Force 1936.
14. Wagenführ, Wirtschaftskunde des Versiche-
rungswesens, Stuttgart 1938.
15. B E S
16. Kindlustusasutiste seadus RT 1936, 36, 273.
17. Kindlustusseltside vaheline kokkulepe
ebatervest võistluses hoidumiseks, Tal-
linn 1 sept. 1932.
18. Kindlustusseltside ühingu elukindlustuse
seksiooni seisukoht kindlustuslepingu
seaduse eelnõu kava kohta.

0000000

Tartus, sept. 1940a.

A large, stylized handwritten signature in black ink, likely belonging to the author or a signatory, positioned at the bottom right of the page.

S i s u k o r d.

Sissejuhatus.

1) Kindlustuse majanduslik tähtsus	lk 3 - 5
2) Kindlustuse majanduslik osatähtsus Eestis.	" 6 - 8
§ 1. Õigusallikad.	" 9 - 15
§ 2. Elukindlustuslepingu mõiste.	" 16 - 18
§ 3. Pooled elukindlustuslepingu puhul.	" 19 - 28
§ 4. Lepingu sõlmimine.	" 29 - 45
§ 5. Poolte õigused ja kohustused.	" 46 - 84
§ 6. Lepingu lõppemine.	" 85 - 88